

כבוד והערכה

הצורך בכבוד

עולמנו הוא עולם הערכים. לכל דבר יש ערך, המתבטא במחיר שמשלמים עבורו. גם לאדם בתור אדם יש ערך. את הערך הזה ניתן לבטא באמצעות הכבוד שרוחשים לו. כל אדם זקוק להערכה, וחיייו תלויים בה. הסבא בסלבודקא היה אומר כי האדם אינו יכול לחיות בלי כבוד, ולו יצויר שייקחו ממנו את כל כבודו - ימות.

שורשו של הכבוד הטבוע באדם הוא **צלם האלוקים שבו**. באדם יש קדושה, שהרי ניתנה בו נשמה קדושה - והיא המחייבת יחס של כבוד.

(ערוך על פי הרב וולבה / עלי שור ח"ב, עמ' רבה)

תדמית עצמית של ילד מושפעת ביותר מהדרך שבה רואים אותו הוריו. התנהגותו של אדם משקפת בדרך כלל את תדמיתו העצמית. אם למשל, חושב אדם על עצמו שהוא חסר ערך, חסר אחריות ואנוכי, בדרך כלל יתנהג בהתאם. לעומת זאת, אדם שחונך להאמין שהוא מרשים ובעל ערך יתנהג בהתאם.

(הרב אורלוויק / משמעת מתוך אהבה: בין הורים לילדיהם, עמ' 77)

הורים המתייחסים לילדם בזלזול, באומרים: "מה מסוגל לעשות הילא יוצלח' הזה", "איזה משמעות יש לדעת ה'זאטוט' שלי", מקטינים את קומת ילדיהם, תחת לגדל אותם.

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולאח, עמ' 76)

כבוד ושיתוף

אדם נוצר כדי לפעול בעולם, וחיי הנפש שלו אינם מתפקדים אם הוא יועמד כמקבל וטפל לחיי אחרים בלבד. תנאי זה נוהג גם בגידול הילדים. הרגשת הילד שיש ערך לדמותו במשפחה, ושהבית נבנה גם על ידו - הכרחית להתפתחותו. את זאת עושים ההורים על ידי **הכבוד והשיתוף**.

על ההורים לתת לילדיהם את ההרגשה, שהצלחתם היא התכלית של הבית, והילדים תורמים בהתקדמותם לקיום שאיפת חייהם של ההורים.

כאשר מעמידים ילד במקום נכבד בחיי המשפחה, הוא מרגיש ששמחתם ואושרם של ההורים תלויים בו, ומתעורר למלא את המצופה ממנו ולהעניק להוריו.

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולאח, עמ' 80)

חשוב מאוד לשתף ילדים בעבודתם של ההורים.

למשל, בעת לידה של אח קטן. בדרך כלל כשמגיע תינוק חדש הביתה, הילד הגדול ממנו מקנא בו. הוא מרגיש את עצמו מן הצד.

מחכמת החינוך היא לשתף את הילד או הילדה בטיפול בך הנולד, ואפילו אם הם רק בני שלוש. אפשר לבקש ממנו לשים את המוצץ בפיה של אחיו הקטן, והאם תאמר לו: "הנה, אתה העוזר שלי", או יביא משהו עבורו, ואולי ינדנד את העריסה. כך הילד מרגיש שהוא נעשה שותף של אימו. זה מרומם אותו מאוד. בגישה כזו כבר אין מקום לקנאה, כי הילד מזדהה עם אימו.

(הרב וולבה / זריעה ובניין בחינוך, עמ' בח)

סיפר הרב שלנגר שליט"א, כי בעבר הוצרך לעקור לעיר רחוקה. חיפוש הדירה היה כרוך בנסיעות רבות, ולבסוף נמצאה דירה ונחתם חוזה שכירות. כמה ימים לפני המעבר, בא האב לקבל את ברכת אחד מחכמי הדור. שאלו הרב: "האם הילדים ראו את הדירה?" האב השיב כי המקום מרוחק, והנסיעה קשה, והרי הילדים סומכים על ההורים.

אמר לו הרב: "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך", ואין לעשות צעד כזה בלא דעתם של הילדים. אל תחסוך מאמץ, וקח אותם והראה להם להיכן הם עתידים לעבור, אף על פי שהמעבר עצמו יתבצע רק בעוד מספר ימים.

(הרב שלנגר / אוהל יעקב ולאח, עמ' 78)

תוכחה מתוך כבוד

"אל תוכח לך פן ישנאך, הוכח לחכם ויאהבך",

כשבאת להוכיח את זולתך לא תזלזלה ולא תחרפהו לאמור "לך אתה", כי בזה ישנאך ולא ישמע לך. רק "הוכח לחכם", אמור לו: הלא חכם אתה, ולמה תעשה כך? - ויאהבך וישמע לך.

(דברי השל"ה הקדוש, מובא בחובת התלמידים)

גם כשמגנים יש אפשרויות שונות. אפשר לגנות בצורה שבה הורסים את נפש המבוקר, כאשר אומרים לו: "עבודתך לא שווה מאומה", "ידעתי שלא תצליח", "לא יוצלח שכמוך" וכדומה, או פוגעים בו ומעליבים אותו.

אם זה ברבים עוברים על איסור מלבין פני חברו ברבים, ובנוסף לכך אנו מחניקים כל שאיפה ורצון אצל הילד לתקן ולהתעלות, ושוב לא יעשה כל מאמץ למציאת חן, כי הלא החתמנו - הכתמנו אותו סופית שהוא לא יוצלח וכדומה.

הצורה הנכונה היא לבקר תוך כדי הערכה: "לך (שכבר לומד א"ב, חומש, גמרא וכדומה) - לא מתאים לעשות כך ולהתנהג כך".

מצד אחד הוא שומע הערכה, ומצד שני, גם ה"לא מתאים לך" זו הערכה מוסווית. לא אמרנו לו: "עשית מעשה רע", אלא: "לך, החשוב, לא מתאים לעשות מעשה כזה". כך לא פגענו בכבודו. כבודו של הילד הוא להעריכו לפי מצבו, כך שירגיש שהוא משהו. ולכן יתכן מאוד שדווקא משפט כזה ימריצהו להשתפר.

(רבי חיים פרידלנדר / מסילות חיים בחינוך ח"ב, עמ' קיח)